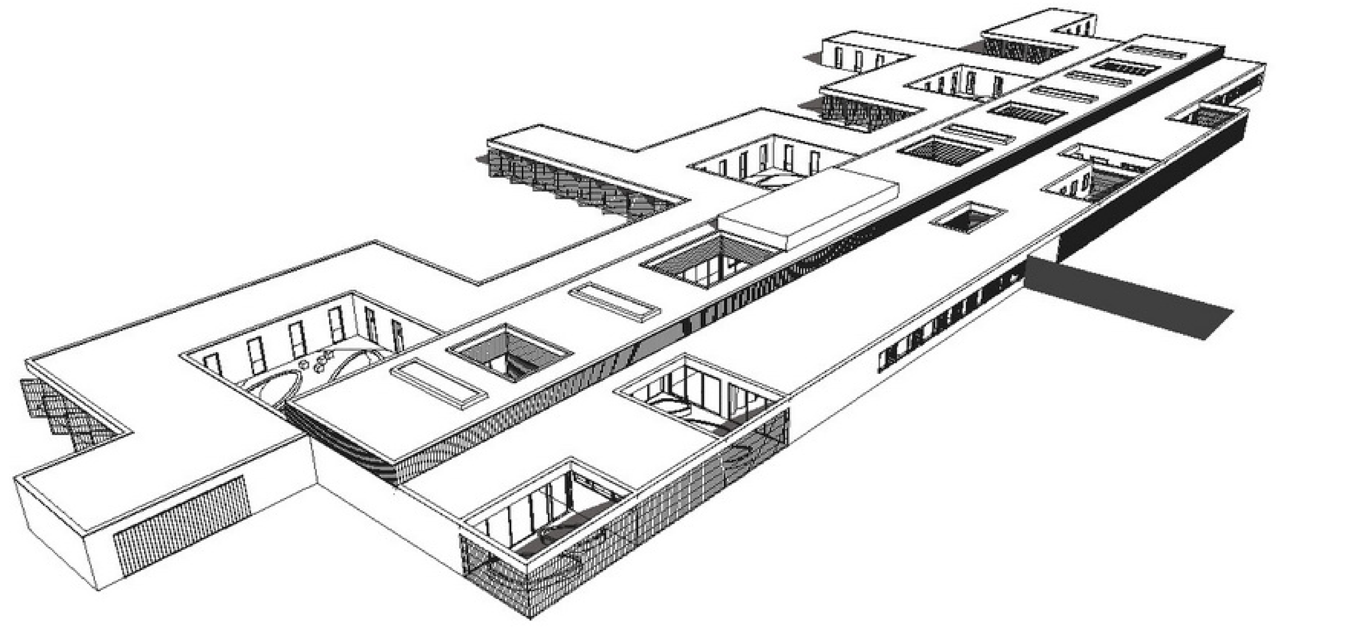

LÓÐ NÝS FANGELSIS Á HÓLMSHEIÐI

Lóð fangelsisins liggur austarlega í landi Reykjavíkur, í grunnu dalverpi með tiltölulega flötum botni. Berggrunnur er grágrýti frá ísöld og ekki eru þekktar sprungur á svæðinu. Gróður er aðallega lyng og mosi í lægðum, en talsvert hefur verið gróðursett af stafafuru, lerki og fleiri tegundum í aðliggjandi hæðir. Svæðið liggur í um 100m hæð yfir sjávarmáli, er nokkuð vindasamt og því leggjum við til að ofngreind trjárækt verði umtalsvert aukin til þess að skapa skjól og auka útivistargildi svæðisins.

MEGININNTAK TILLÖGUNNAR

Við hönnun fangelsisins er lögð megin áherslu á að hanna einfalda byggingu sem getur auðveldlega tekið breytingum í tímans rás. Afstaða til vistunar fanga hefur tekið miklum breytingum undanfarna áratugi og líklegt er að hún haldi áfram að breytast. Einnig er hér um mjög fáa vistmenn að ræða í samanburði við fangelsi í aðliggjandi löndum og miðað við þjónusturými fangelsisins. Í öllum meginatriðum hefur þó verið farið eftir húsrýmisáætlun hvað varðar stærðir og fyrirkomulag. Megin hugmyndin er sú að þetta fangelsi verði nokkurs konar heimilislegt þorp. Þannig mynda hinir ýmsu hlutar byggingarinnar afslappaða bæjarstemmingu við tvo ganga sem kallaðir eru Laugavegur og Hverfisgata og tengja mismunandi byggingarhluta saman. Milli Laugavegs og Hverfisgötu er fjölbreytt aðstaða, bæði til líkamsræktar; viðtalsaðstaða sérfræðinga, varðstofa, verslun, bókasafn og náms- og vinnuaðstaða fanga, auk innigarða. Vistmenn eiga aðallega aðkomu að þessari aðstöðu frá Hverfisgötu en verðir og starfsfólk frá Laugavegi.
Reynt að gera vistmönnum dvalartímann eins ánægjulegan og frekast er unnt og reynt að forðast að umhverfið hafi á sér hefðbundinn „stofnanablæ“. Form byggingarinnar er í grundvallaratriðum einfalt sem gerir það líka að verkum að auðvelt er að samnýta aðliggjandi rými og aðlaga bygginguna að breytilegum þörfum og óskum. Við hönnun fangelsisins er því lögð áhersla á að auðvelt sé að breyta því og einstökum rýmum, t.d. þeim rýmum sem liggja milli Laugavegs og Hverfisgötu, stækka fangadeildir og hugsanlega byggja aðra hæð ofan á þær. Opinberar byggingar sem ekki geta auðveldlega tekið breytingum hafa tilhneigingu til að úreldast mjög fljótt.
Þótt byggingin sé einföld í formi hefur engu að síður verið lögð áherslu á að móta fjölbreytt umhverfi sem hvetur til jákvæðrar samveru og samskipta dvalargesta, bæði innan dyra og utan. Aukin tækni kemur aldrei í stað góðra mannlegra samskipta og meginmarkmiðið hlýtur að vera að vistmenn snúi aftur til baka í þjóðfélagið, betri menn og reynslunni ríkari.

EFNI OG TÆKNI

Leitast hefur verið við að uppfylla viðmið fyrir sjálfbærar byggingar og lóðir, bæði hvað varðar umhverfislega þætti, félagslega, efnahagslega og upplifunarlega. Útlitshönnun byggingarinnar endurspeglar einnig hugmyndafræði um vistvænt umhverfi. Áhersla er lögð á að takmarka viðhald byggingarinnar með efnisvali og jafnframt lögð áhersla á notkun staðbundins byggingarefnis eins og kostur er með það að markmiði að framkvæmdin öll henti vel fyrir byggingariðnað á höfuðborgarsvæðinu sem þannig stuðlar einnig að vistvænni framkvæmd. Gert er ráð fyrir að aðal byggingarefni fangelsins verði vistvæn steinsteypa (þróuð af Ólafi H. Wallevik), bæði steypt á staðnum og í forsteyptum samlokueiningum í útveggjum. Steyptir veggir verða meðhöndlaðir með KEIM-biosil mengunarlausum efnum. Gert er ráð fyrir torfþaki á lægri hlutum byggingarinnar bæði vegna vatnsbúskapar og eins vegna þess að horft er ofaná hana frá aðliggjandi hæðum, en á miðhluta er þakdúkur til sparnaðar og til þess að brjóta einsleitni þaksins. Prófilgler er notað í veggjum þar sem ekki er óskað eftir innsæi. Gler í gluggum er yfirleitt tvöfalt k-gler með hertu öryggisgleri þar sem meira mæðir á. Utanvert við klefa vistmanna er gert ráð fyrir ristum úr duftlökkuðu, heitgalvaniseruðu stáli sem koma i veg fyrir sjóntengsl og innsýn milli klefa. Aðalinngangur er klæddur að utan með íslensku lerki. Áhersla er lögð á vistvænar lausir í vali og notkun byggingarefna og að inngrip i náttúru svæðisins verði eins lítið og kostur er.
Helstu lagnaleiðir liggja eftir göngunum Hverfisgötu og Laugavegi og kvíslast þaðan inn í aðliggjandi deildir.Gert er ráð fyrir að hver klefi sé sérstakt brunahólf en auk þess myndar hver klefaeining (8 klefar) einnig brunahólf. Gangarnir, Hverfisgata og Laugavegur verða einnig sérstök brunahólf auk aðskilinna notaeininga í suðurhluta byggingarinnar. Gert er ráð fyrir vatnsúðakerfi í allri byggingunni og greiðri aðkomu slökkviliðs að aðkomuhlið.
Gert ráð fyrir niðurhengdu lofti með hljóðísogi í þeim rýmum sem vistmenn hafa ekki aðgang að, sem auðveldar m.a. aðgang að lögnum. Áhersla er lögð á að sameiginleg rými séu björt, með góða tengingu við umhverfið. Gert er ráð fyrir gólfhita í byggingunni þar sem það er unnt, bæði til þess að auka rými, auðvelda þrif og draga úr slysahættu. Náttúruleg loftræsting verður þar sem því verður við komið. Vélrænt útsog er úr lokuðum rýmum og eldunaraðstöðu og gert er ráð fyrir varmaskiptum til að draga úr hitunarkostnaði. Gólfefni verða aðallega linoleum gólfdúkur og flísar og epoxy í votrýmum og þar sem meira mæðir á.
Fjölbreytni í efnisnotkun áferðum og litum innanhúss undirstrikar deilingu byggingarinnar í ákveðna hluta meðfram „Laugavegi“ og „Hverfisgötu sem gefur byggingunni bæjarbrag og minnir á þekkta byggð í Reykjavík. Lögð er áhersla á að innréttingar í klefum og rýmum vistmanna verði traustar, slitsterk efni notuð (Corian / Velstone) og ljósir litir ríkjandi.
Einnig er lögð áhersla á góða stjórnun á þessari byggingarframkvæmd enda hefur komið í ljós að hún vegur miklu þyngra en hugsanlega aukinn kostnaður við vandaða framkvæmd.

LANDMÓTUN, ÚTIRÝMI

Lögð er áhersla á einfaldan og viðhaldslítinn frágang lóðar; að öllum lífrænum jarðvegi verði haldið til haga og hann nýttur við uppgræðslu ásamt öðru lífrænu efni.
Annar tilfallandi jarðvegur verði notaður til skjólmyndunar og umhverfismótunar og til þess að fella bygginguna og útivistrsvæðin eðlilega að aðliggjandi landi og draga úr áhrifum hárra girðinga. Mjúkt form útigarða myndar „kontrast“ við einfalt form byggingarinnar og verða þeir aðlagaðir aðliggjandi landi. Núverandi trjágróður á framkvæmdasvæðinu verður fluttur til á lóð fangelsisins og myndar hluta af áframhaldandi trjárækt á svæðinu. Æskilegt er að vistmenn taki þátt í framkvæmdum og viðhaldi útisvæða eftir því sem unnt er. Gert er ráð fyrir að öll bílastæði og útivistarsvæði verði með gegndræpu yfirborði til þess að hafa sem minnst áhrif á náttúrulegt vatnsflæði lóðarinnar.

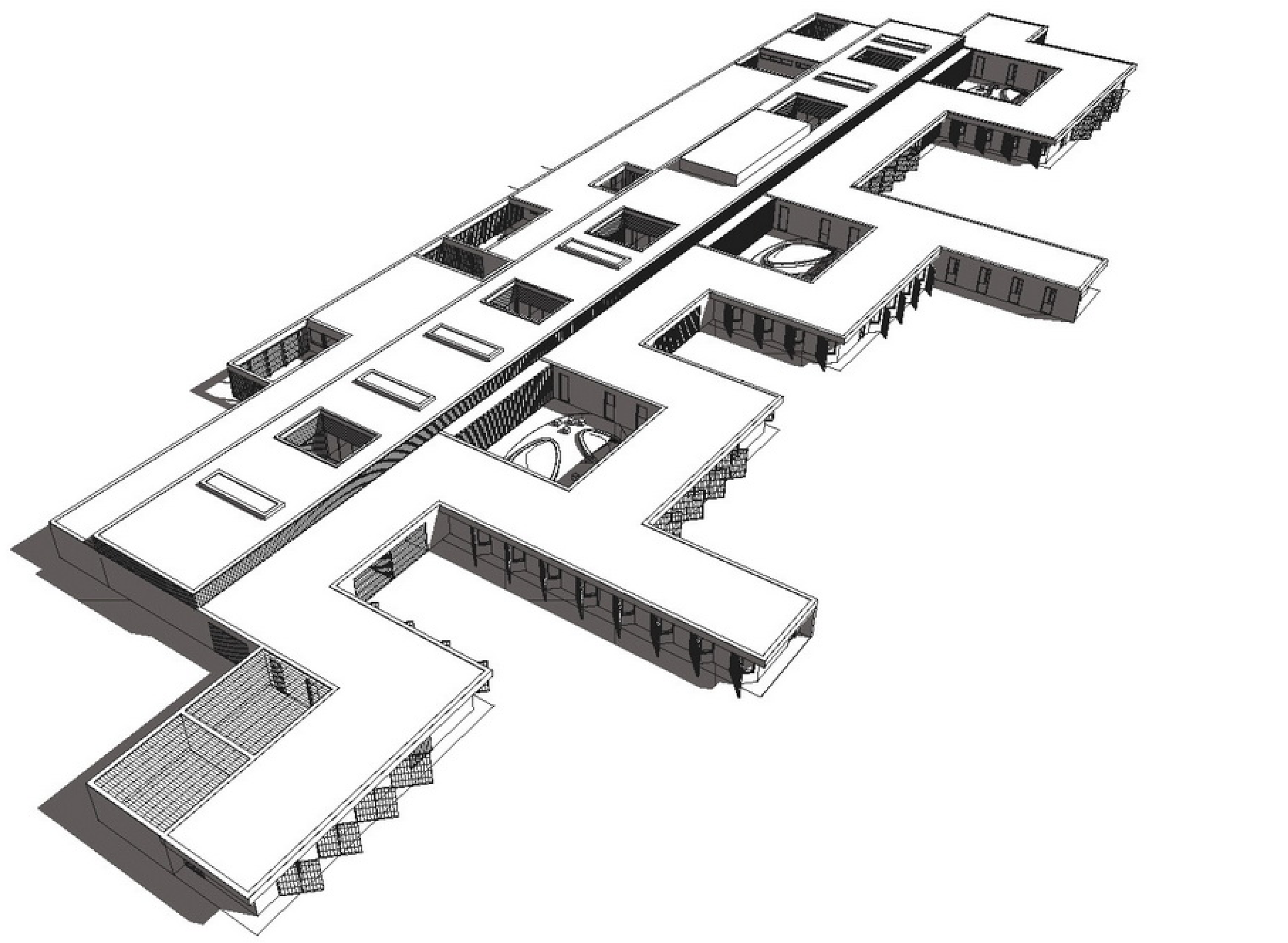

NÝTT FANGELSI Á HÓLMSHEIÐI - REYKJAVÍK

GRUNNMYND, 2. HÆÐ m 1:200

GRUNNMYND, 1. HÆÐ m 1:200

YFIRLITSMYND

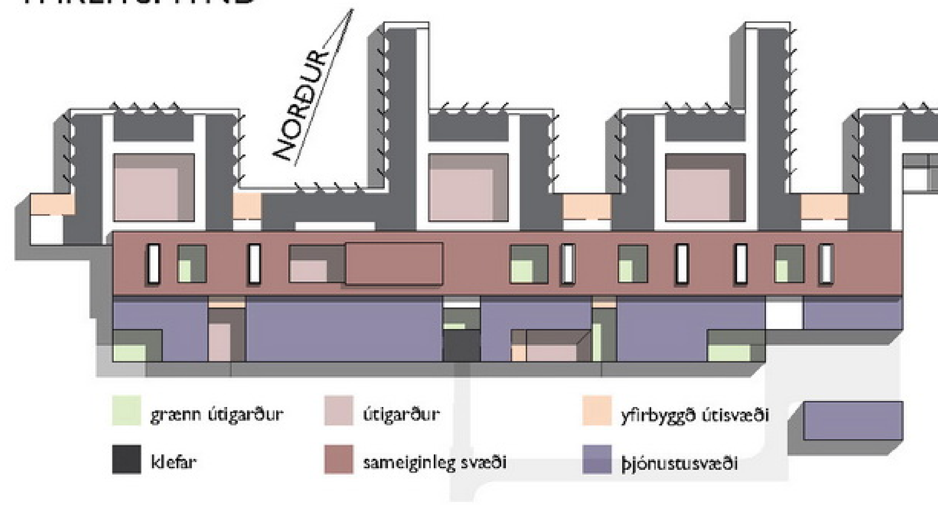

ÞÖK

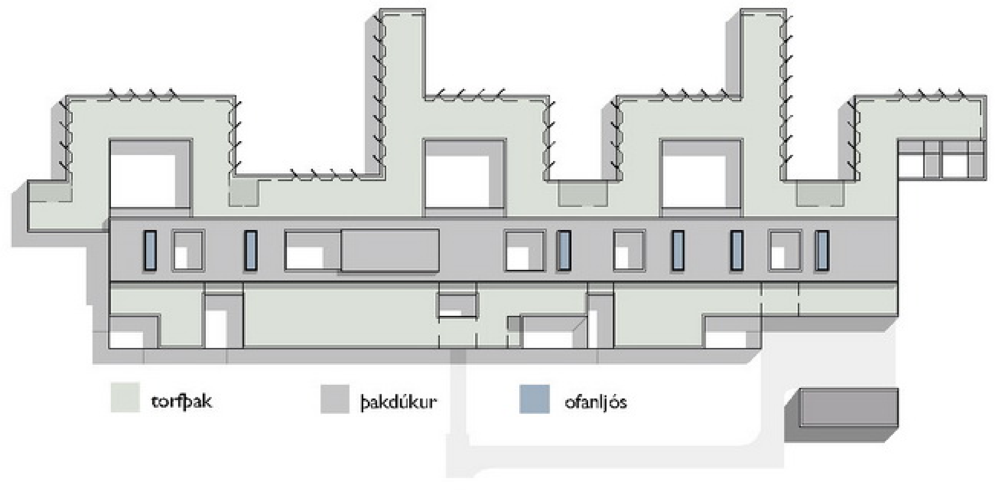

SVEIGJANLEIKI

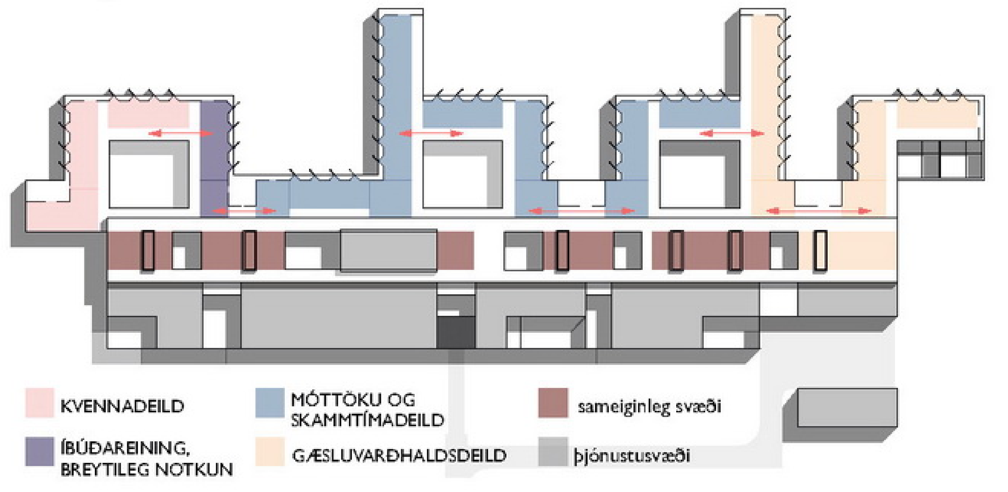

UMFERÐ

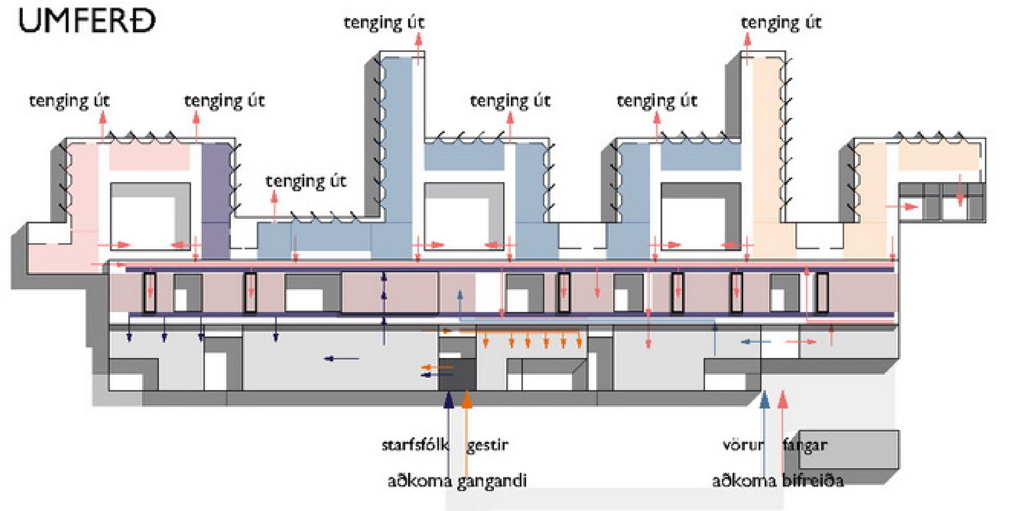

NÝTT FANGELSI Á HÓLMSHEIÐI - REYKJAVÍK

81523

SUÐAUSTURHLIÐ m 1:200

NORÐVESTURHLIÐ m 1:200

kefaeining

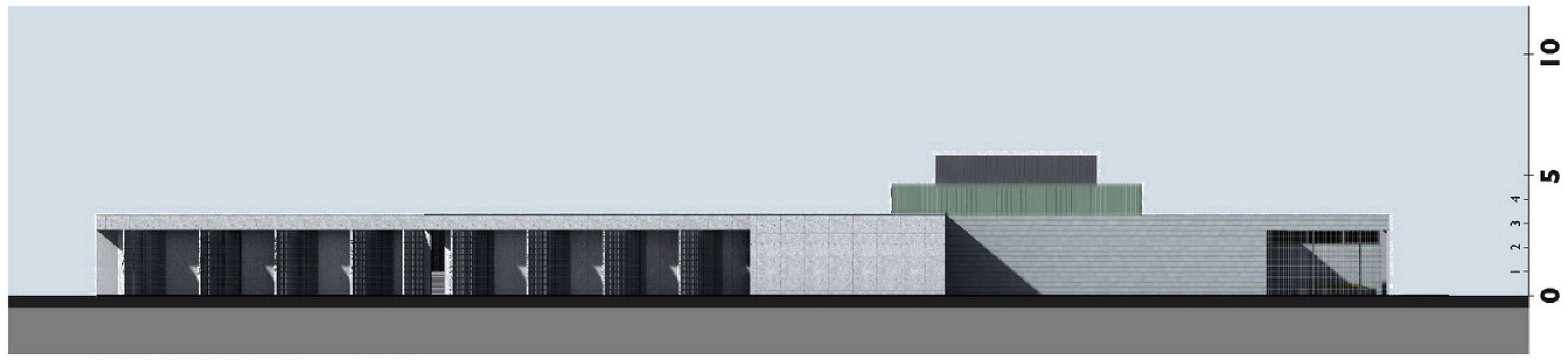

SUÐVESTURHLIÐ m 1:200

NORÐAUSTURHLIÐ m 1:200

grænn innigarður

verslun og grænn innigarður

NÝTT FANGELSI Á HÓLMSHEIÐI - REYKJAVÍK

03 81523

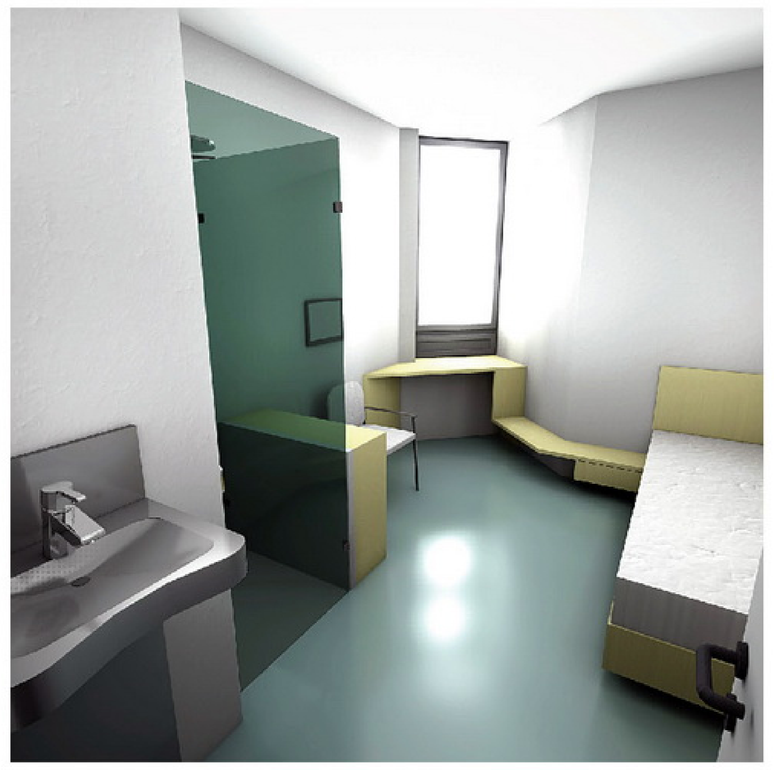

klefar vistmanna

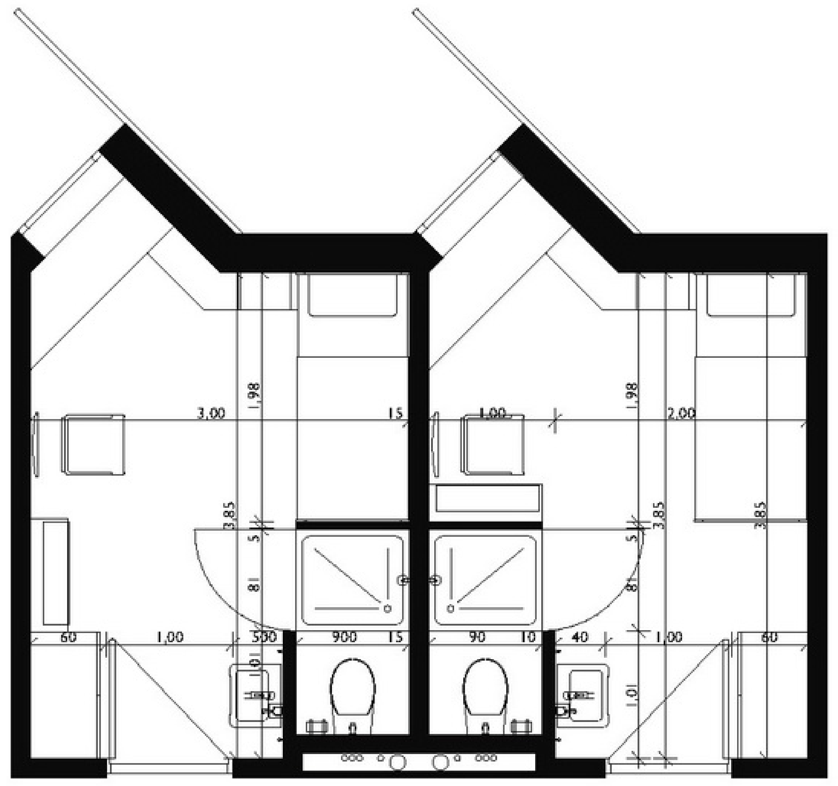

KLEFI 1. m 1:50

KLEFI 2. m 1:50

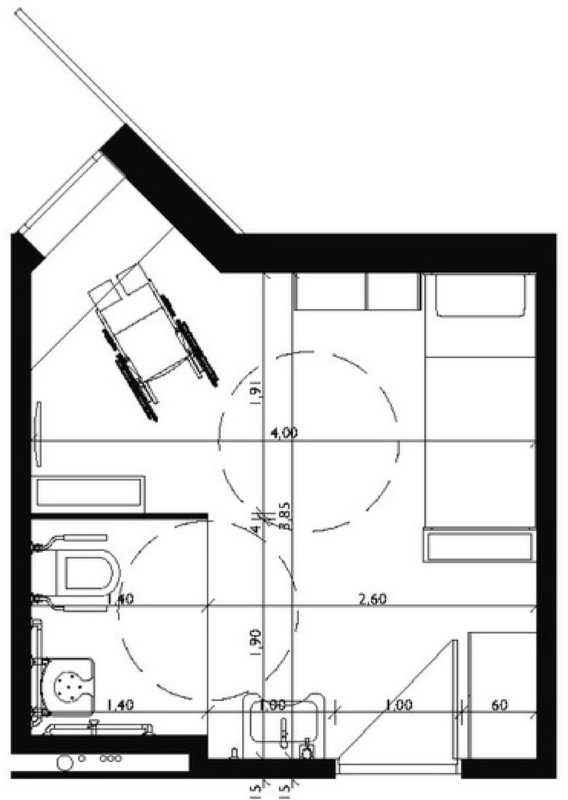

KLEFI FYRIR HREYFIHAMLAÐA m 1:50

vöru- og fangamóttaka

innigarður að næturlagi

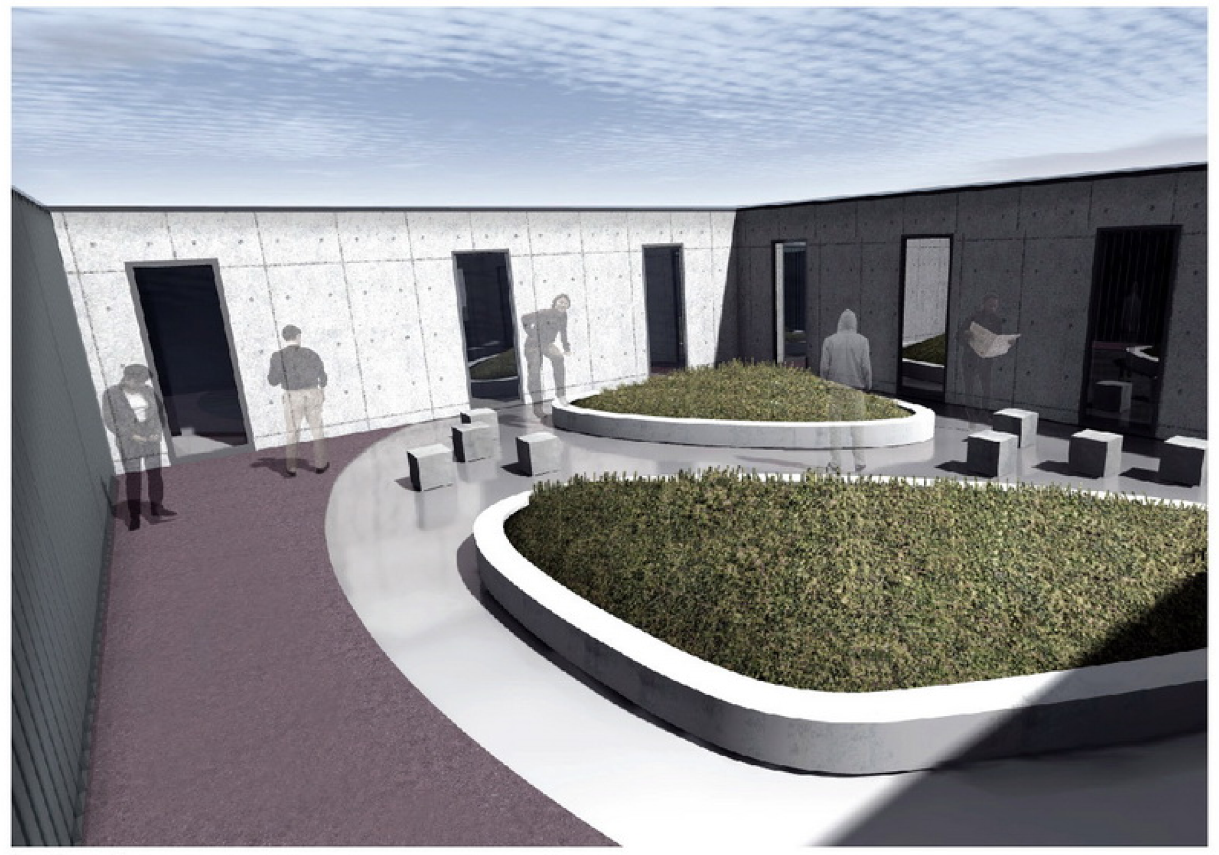

innigarður

aðalinngangur

SKURÐUR B-B m 1:200

SKURÐUR A-A m 1:200

NÝTT FANGELSI Á HÓLMSHEIÐI - REYKJAVÍK

Tillaga númer 12, auðkenni 81523
Tillaga tekin til nánari skoðunar.

Höfundar: Akos Doboczy arkitekt (England)
András Árvai arkitekt (Ungverjaland)
Gestur Ólafsson arkitekt og skipulagsfræðingur
Zoltán V. Horváth arkitekt

Tillagan er í meginatriðum skýr og vel framsett.
Afstöðumyndin sýnir einkar vel sterka formhugmynd. Staðsetning sparkvallar nærri aðkomu er ekki heppileg. Áhugaverðar eru hugmyndir höfundar um formun útivistargarða úr þeim jarðvegi sem til fellur á byggingartíma. Jákvæð er áhersla höfundar á aukna skógrækt á svæðinu til skjólmyndunar. Torfþök stuðla að aðlögun byggingarinnar að umhverfinu.

Aðstæður og útfærsla aðalinngangs eru flóknar og ómarkvissar. Tengsl heimsóknarrýma við anddyri eru ekki vel leyst. Tiltölulega langt er á milli innganga í fangelsið, annars vegar fyrir gangandi, hins vegar vegna flutninga fanga og varnings sem skapar ákveðið óhagræði í rekstri og mönnun fangelsisins. Aðalvarðstofa er staðsett nokkuð miðlægt en engu að síður er langt á milli aðalvarðstofu og einangrunardeildar, bið- og öryggisklefa. Löng leið er frá aðalvarðstofu að miðlægri starfsemi fangelsisins. Tæknirými ofan á aðalvarðstofu orkar tvímælis. Jákvæð eru bein tengsl aðalvarðstofu við útigarð. Mjög langar leiðir og hlykkjóttar eru úr aðalvarðstofu í þær fangadeildir sem fjærst henni eru.

Óljóst er hvort höfundur uppfylli kröfur samkeppnislýsingar um aðskilnað fangahópa og er þá átt við sjóntengsl milli fangadeilda um útigarða. Sveigjanleiki í notkun gæsluvarðhaldsdeildar er ekki nægilegur þar sem átta einangrunarklefar verða alltaf uppteknir fyrir einangrun Samliggjandi útivistargarðar í gæsluvarðhaldsdeild eru óheppilegir. Ýmsir hnökrar eru á innra fyrirkomulagi heimsóknardeildar. Vel er þó séð fyrir útisvæðum heimsóknardeildar. Of langt er frá kvennadeild að heimsóknaraðstöðu og miðlægri þjónustu sem sá hópur notar mest.

Innra skipulag fangaklefa er ekki sannfærandi og þá sérstaklega snyrting. Útsýnisstýring úr klefum er þó jákvæð sem og aðgengi að lagnavegg frá gangi. Útlit og heildaryfirbragð tillögunnar er formfast og áhugavert. Útivistarsvæði deilda eru öll á sömu hlið sem almennt telst neikvætt. Aftur á móti virðast svæðin vera afmörkuð með jarðvegsmönum auk girðinga sem dregur úr þeim ágalla.

NIÐURSTAÐA

Þrátt fyrir ýmsar áhugaverðar áherslur höfundar, gott fyrirkomulag á deildum, sterka formhugmynd og líflega útlitsformun eru á tillögunni umtalsverðir starfrænir annmarkar. Sveigjanleiki er ekki fullnægjandi þar sem átta einangrunarklefar eru alltaf fráteknir fyrir einangrun.